

Колко е била извѣстна тази мѣстность, даже въ началото на Кримската война, показва картата на прочутия картографъ Heinrich Kiepert отъ 1853 г.: „General-Karte von der europäischen Türkei, nach allen vorhandenen original Karten und itinerarischen Hilfsmitteln“, въ която липсва и най-важниятъ пунктъ отъ сръдновѣковната география — Червенъ.

За да се види какви сж били географскитѣ познания за тази страна по-рано, ще приведемъ за примѣръ само слѣдното :

1. Marsigli: „Description du Danube depuis la montagne de Kalenberg en Autriche, jusqu'au confluent de la rivière Jantra dans la Bulgarie“ отъ 1744 г. (Sect. XVIII. I. tab. 20), който бѣлѣжи гр. Русе (Rostzig) до устието на р. Янтра (Jantra fl.), която близо до устието си приема отъ лѣва страна р. Orzunta (Русица).

2. Карта „Bulgaria et Romania“ и пр. отъ XVIII ст. Въ нея Ломско е отбѣлѣжено въ Никополската областъ (Nicopolensis) съ двата Лома — Черни (Caralom fl.) и Бѣли (Lombianco fl.); въ цѣлата страна сж отбѣлѣжени само 7 села (pagi), между тѣхъ с. Червенъ (Cerven) и до устието с. Drimago; послѣдното е вѣроятно станцията на римския пѣть край Дунава — „Trimatium“¹⁾; гр. Русе (като малъкъ градъ Russi) е положенъ на изтокъ отъ устието на р. Ломъ и гр. Разградъ (Hasgrad), като село, до подножието на Балкана, вѣнъ отъ порѣчието на Ломъ.

Отъ развалинитѣ и паметницитѣ, намиращи се въ тази страна, е ясно, че тя е била винаги гжсто населена, особено въ сръднитѣ вѣкове. Въ неизвѣстность е пропаднала тази страна съ завладяването на Балканския полуостровъ отъ турцитѣ, когато центърътъ ѝ е билъ прѣнесенъ отъ гр. Червенъ въ гр. Русе. Отъ тогава главнитѣ пѣтища въ източната половина на сѣверна България само сж се допирали до Ломско (отъ гр. Русе прѣзъ Разградъ за Варна, Шуменъ и Ески Джумая), или сж вървѣли край него (отъ Русе за Търново по р. Янтра и прѣзъ Тузлукъ отъ Османъ Пазаръ въ Търново); затова много малко свѣдѣния сжществуватъ за тази страна отъ пѣтешественици въ турско врѣме.

Заобиколихъ Ломско прѣзъ 1887 г. и 1892 г., а прѣзъ 1912 г. — като пратеникъ на археологическата комисия въ София за съставяне описъ на старинитѣ. При всичкото ми старание да бжде пълень този описъ, не е възможно да нѣма праздини въ него (особено въ отдѣла „Селища“),

¹⁾ Абоба-Плиска. Извѣстія русскаго археологическаго института въ Константинополѣ. Томъ X. стр. 458.